

Remissvar avseende förslag till föreskrifter och allmänna råd om listningstjänst för vårdval och vårdval på annat sätt (4.1–37849/2022)

Praktikertjänst AB är Sveriges största privata vårdgivare inom tandvård och hälso- och sjukvård. Bolaget har funnits i över 60 år och koncernens över 1 000 mottagningar ägs och drivs av de som utför vården och leder arbetet i vardagen.

Delägarna är bland annat läkare, tandläkare, tandtekniker, tandhygienister, sjukgymnaster/fysioterapeuter, psykoanalytiker/terapeuter, psykologer, sjuksköterskor, barnmorskor, logoped, arbetsterapeuter, socionomer, kiropraktorer och dietister.

Praktikertjänst driver 93 vårdcentraler i 16 regioner och har sjukvårdsverksamhet i 20 av 21 regioner samt bedriver tandvård i 220 av landets 290 kommuner. Totalt har Praktikertjänst uppåt 7 400 medarbetare.

Bakgrund

Den svenska hälso- och sjukvården presterar överlag god medicinsk kvalitet samtidigt som det finns utmaningar kring service och framför allt tillgänglighet. Under flera år har det funnits en nationell samstämmighet bland både politiker och vårdprofession om att en av lösningarna på sjukvårdens utmaningar är att avlasta akutsjukhusen och göra primärvården till basen i den svenska hälso- och sjukvården.

Sedan den 1 juli 2021 framgår det i hälso- och sjukvårdslagen att primärvården ska vara navet i den svenska hälso- och sjukvården. Primärvården svarar numera för åtgärder i form av medicinsk bedömning och behandling, omvårdnad, förebyggande arbete och rehabilitering som inte kräver särskilda medicinska eller tekniska resurser.

Men ansvaret stannar inte där. Primärvården har dessutom tilldelats ett nationellt grunduppdrag som regleras i hälso- och sjukvårdslagen. Enligt den bestämmelsen ska primärvården bland annat tillhandahålla de hälso- och sjukvårdstjänster som krävs för att tillgodose vanligt förekommande vårdbehov, se till att vården är lätt tillgänglig och tillhandahålla förebyggande insatser utifrån patientens individuella behov och förutsättningar.

Den 1 juli 2022 trädde ytterligare ny lagstiftning kring primärvården i kraft. Den nya lagstiftningen innebär att patienternas val av utförare i primärvården ska ske genom listning och att listning endast kan ske på vårdcentraler som bedrivs i regionens regi eller som har avtal med en region samt att patienterna får lista om sig max två gånger per år såvida det inte finns särskilda skäl.

Förändringarna innebär också att regionerna ska införa en elektronisk listningstjänst och nu ges även en lagstadgad möjlighet att tillfälligt begränsa antalet listade patienter på en vårdcentral.

En nationell, transparent och producentneutral listningstjänst är central för att regionerna ska uppfylla rådande lagstiftning. Idag används exempelvis bristen på en sådan tjänst som argument för att inte bifalla behovet av tillfälliga listningsbegränsningar.

Praktikertjänst AB:s synpunkter

Den information som ska finnas tillgänglig i listningstjänsten finns sannolikt redan idag tillgänglig via vårdgivarnas kontaktkort på 1177, eller via regionala och lokala vårdgivarsidor. Det är därför centralt att uppgifterna i listningstjänsten löpande uppdateras från tillförlitliga datakällor och hålls aktuella och samstämmiga, så att patienterna har möjlighet att göra ett aktivt och informerat val av vårdgivare.

Vidare bör en listningstjänst vara konkurrensneutral och säkerställa att den inte används som ett marknadsföringsverktyg för enskilda vårdgivare. Informationen kring listning och omlistning ska vara tydlig, saklig och vårdgivarneutral.

Samtidigt ska valfrihet värnas och den enskilde ska fritt kunna välja vårdgivare.

Praktikertjänst **tillstyrker** Socialstyrelsens ”föreskrifter och allmänna råd om listningstjänst för vårdval och vårdval på annat sätt” med följande synpunkter:

5 § När den enskilde blir listad hos en utförare ska regionen se till att han eller hon får information om det.

Det åligger regionen att informera den enskilde och därmed är det även centralt med aktiva kommunikationsinsatser, alltså att den enskilde får information via vald informationskanal så snart listningsstatus förändrats. Regionen bör inte ges möjlighet att delegera detta ansvar till enskilda vårdgivare.

7 § Listningstjänsten ska för övrigt innehålla information om 1. Huruvida en utförare bedriver sin verksamhet i privat eller offentlig regi, 2. En utförares vårdutbud och 3. Vilka elektroniska tjänster en utförare tillhandahåller.

Listningstjänsten behöver vara vårdgivarneutral och därför ifrågasätter Praktikertjänst relevansen i information gällande driftsform och vad den tillför.

Primärvård som drivs i privat respektive offentlig regi har samma uppdrag och samma ersättningar samt genomgår samma kvalitetskontroller. Driftsform bör därför inte vara en relevant faktor när patienter väljer vårdgivare. Ska information kring driftsform framgå är det viktigt att informationen presenteras i ett sammanhang där det tydligt framgår att de systemövergripande

förutsättningarna i stort inte skiljer sig åt vad gäller drift i privat eller offentlig regi.

Vidare behöver det säkerställas att informationen hämtas från tillförlitliga och uppdaterade källor, så att informationen i systemet är samstämmig med 1177.

Vårdavtal och kravställningar på vårdgivare tenderar att förändras i snabb takt och att då i författningar vara alltför specifik riskerar att snabbt göra författningarna inaktuella.

Att lista vilket vårdutbud och vilka elektroniska tjänster som erbjuds riskerar samtidigt att förvandla tjänsten till en marknadsföringsplattform. Elektroniska tjänster är dessutom alltmer en basprodukt som förväntas finnas på varje vårdcentral i Sverige.

Redan i förslaget listas några elektroniska tjänster som i dagsläget är det som kan erbjudas via 1177. Inom mycket kort tid lanserar dessutom flera regioner ”1177 Direkt” en digital tjänst med hundratals kontaktorsaker, således är förslaget i texten redan inaktuell.

Praktikertjänsts syn på listningstjänsten är att den ska vara en listningstjänst och inget annat. På så sätt säkras också ett snabbt införande, och intentionen i förändringen får förutsättningar för en snabb implementering.

8 § Listningstjänsten ska vidare innehålla information om vilka kategorier av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal som finns att tillgå hos en utförare samt uppgifter om personalens eventuella specialistkompetenser. Dessutom ska det finnas uppgift om huruvida en utförare har tillgång till undersköterskor.

Praktikertjänst välkomnar att kompetens inom en enhet förtydligas i listningstjänsten men fokus bör då vara på fast läkarkontakt. En nationell listningstjänst skulle kunna vara navet för listning på såväl fast läkare som fast vårdkontakt.

I förlängningen kan listningstjänsten även fungera som en nationell aktuell förteckning över den kompetens av läkare som finns i primärvården, för att även underlätta dimensioneringen av specialister i allmänmedicin i primärvården.

Samtidigt är det viktigt att framhålla att alla yrkeskategorier i primärvården är centrala för att skapa en god och nära vård. Men enligt en undersökning och analys av regionernas förfrågningsunderlag för vårdavtal i primärvården som Praktikertjänst genomförde under 2022 framgår betydande skillnader på kravställning kring exempelvis psykologer i verksamheterna.

Det är värt att ytterligare betona vikten av att datakällan för kompetens behöver vara samstämmig med andra register så den kan hållas aktuell, vårdgivarneutral och korrekt.

10 § Listningstjänsten ska därutöver innehålla information om

1. Till vilken grad vårdgivaren har levt upp till vårdgarantin

2. En utförarens kvalitets och patientsäkerhetsarbete

Det finns betydande utmaningar med att sammanställa vårdgivares arbete med kvalitet och patientsäkerhet i en listningstjänst. Det finns idag ingen nationell samstämmighet i hur regionerna mäter hur vårdgivarna lever upp till vårdgarantin. På samma sätt följer regionerna upp primärvårdens kvalitet på helt olika sätt. Ska patientsäkerhet och kvalitetsmått anges i listningstjänsten måste det säkerställas att informationen är korrekt, vårdgivarneutral och likvärdig över landet och exempelvis inte missgynnar mindre vårdgivare.

11 § Om en utförare genomför patientenkäter ska listningstjänsten innehålla information om resultaten av den senaste enkäten

Nationell patientenkät primärvård genomförs varje år, men vartannat år är en så kallad mellanårsmätning där regionernas deltagande är frivilligt och endast ett fåtal regioner deltar varje år. Resultaten blir därmed relativt snabbt inaktuella. Tillförlitligheten kan dessutom ifrågasättas på grund av mycket låg svarsfrekvens.

12 § Varje region ska ansvara för att enskilda ges möjlighet att ställa sig i kö till sådana utförare som har ett beslut från regionen om begränsning av det antal patienter som får vara listade hos dem. Regionen ska ta fram köregler för detta ändamål.

Kösystemet bör vara utformat så att den enskilde inte kan stå i fler än två olika köer samtidigt.

15 § Allmänna råd.

Väljer en patient att lista om sig via annat sätt än genom digitala tjänster så ska det krävas att den enskildes identitet säkerställs, och att den enskilde informeras tydligt om vad omlistning innebär.

Tillfälliga listningsbegränsningar

Den lagstiftning som trädde i kraft vid halvårsskiftet 2022 ger regionerna en lagstadgad möjlighet att tillfälligt begränsa antalet listade patienter på en vårdcentral. Men tolkningen av den nya lagstiftningen skiftar mellan regionerna.

Vi vill betona vår uppfattning att den nu aktuella föreskriften gällande listningstjänst ska ses som en del i det pågående arbetet med att göra primärvården till nav i hälso- och sjukvårdssystemet.

Därför bör Socialstyrelsens ”förslag till föreskrifter och allmänna råd om listningstjänst för vårdval och vårdval på annat sätt” kompletteras dels med Socialstyrelsens nationella riktvärde för fast läkarkontakt i primärvården, dels med ytterligare information om listningsbegränsningar hos enskilda vårdgivare, för att tydliggöra kopplingen till den större omställningen mot nära vård.

Genom Socialstyrelsens nationella riktvärde är det tydligt hur många patienter som bör listas på varje läkare, såväl specialist som ST, och därför bör det framgå i föreskrifterna och de allmänna råden.

Den nya lagstiftningen innebär möjlighet till listningsbegränsningar, och att kunna begränsa antalet som listar sig hos en vårdgivare är avgörande för vårdpersonalens arbetsmiljö och vårdens kvalitet.

Carina Olson
Vd och koncernchef

Sara Banegas
Chefsläkare